

SENAT DE BELGIQUE

SESSION DE 1947-1948

SEANCE DU 13 JUILLET 1948

PROJET DE LOI REGLANT LE RECRUTEMENT DE LA MAGISTRATURE

EXPOSE DES MOTIFS

MESDAMES, MESSIEURS,

I. Historique.

A. Le régime antérieur à la loi du 18 juin 1869.

1. — En vertu des dispositions des articles 99 et 101 de la Constitution, les juges de paix, les juges des tribunaux et les officiers du ministère public sont nommés directement par le Roi.

Le Congrès National entendait que fussent appelés à l'exercice du pouvoir judiciaire, des hommes qui réunissent à la probité la plus sévère et à la plus stricte impartialité, une profonde connaissance des lois. (Rapport fait par M. Raikem à la séance du 20 janvier 1831.) D'autre part, l'article 139 de la Constitution porte :

« Le Congrès National déclare qu'il est nécessaire de pourvoir, par des lois séparées et dans le plus court délai possible aux objets suivants :

»

» 6° L'organisation judiciaire. »

2. — Au moment du vote de la Constitution, le recrutement de la magistrature était réglementé par les articles 64 et 65 de la loi (française) du 20 avril 1810 sur l'organisation de l'ordre judiciaire et l'administration de la justice (1).

Ces dispositions prévoyaient uniquement des conditions d'âge (22-25/27-30 ans), de connaissances juridiques (licence en droit), d'exercice du barreau (2 ans).

(1) « Art. 64. — Nul ne pourra être juge ou suppléant d'un tribunal de première instance ou procureur impérial s'il n'est âgé de vingt-cinq ans accomplis, s'il n'est licencié en droit et s'il n'a suivi le barreau pendant deux ans, après avoir prêté serment à la cour impériale ou s'il ne se trouve dans un cas d'exception prévu par la loi.

» Nul ne pourra être président s'il n'a vingt-sept ans accomplis.

» Les substituts des procureurs impériaux pourront être nommés lorsqu'ils auront atteint leur vingt-deuxième année et s'ils réunissent les autres conditions requises.

» Art. 65. — Nul ne pourra être juge ou greffier dans une cour impériale, s'il n'a vingt-sept ans accomplis et s'il ne réunit les conditions exigées par l'article précédent.

» Nul ne pourra être président ou procureur général s'il n'a trente ans accomplis.

» Les substituts du procureur général pourront être nommés lorsqu'ils auront atteint leur vingt-cinquième année. »

BELGISCHE SENAAAT

ZITTING 1947-1948

VERGADERING VAN 13 JULI 1948

ONTWERP VAN WET TOT REGELING VAN DE AANWERVING VOOR DE MAGISTRATUUR

MEMORIE VAN TOELICHTING

MEVROUWEN, MIJNE HEREN,

I. — Historische uiteenzetting.

A. Het stelsel van vóór de wet van 18 Juni 1869.

1. — Krachtens de bepalingen van de artikelen 99 en 101 der Grondwet, worden de vrederechters, de rechters in de rechtbanken en de ambtenaren van het openbaar ministerie rechtstreeks door de Koning benoemd.

Het lag in de bedoeling van het Nationaal Congres dat, om functies van de rechterlijke macht uit te oefenen, mannen zouden worden aangesteld die, benevens hun volstrekte onbreukbaarheid en strikte onpartijdigheid, een grondige kennis van de wetten zouden bezitten. (Verslag uitgebracht door de Heer Raikem op de vergadering van 20 Januari 1831). Bovendien, bepaalt artikel 139 van de Grondwet :

« Het Nationaal Congres verklaart dat de volgende zaken door afzonderlijke wetten en binnen de kortst mogelijke tijd, dienen te worden geregeld :

» ...

» 6° De rechterlijke inrichting. »

2. — Toen de Grondwet werd goedgekeurd, was de aanwerving voor de magistratuur geregeld door de artikelen 64 en 65 van de Franse wet van 20 April 1810 op de inrichting van de rechterlijke orde en de rechtsbedeling (1).

Deze bepalingen voorzagen enkel de volgende voorwaarden : een zekere leeftijd (22 — 25/27 — 30 jaar), juridische kennis (licenciaat in de rechten), aan de balie zijn geweest (twee jaar).

(1) « Art. 64. — Niemand kan rechter of plaatsvervanger in een rechtbank van eerste aanleg of keizerlijk procureur zijn, indien hij niet de leeftijd van volle vijf en twintig jaar heeft bereikt, indien hij niet de licentiaat in de rechten is en indien hij niet gedurende twee jaar aan de balie geweest is, nadat hij vóór het keizerlijk hof de eed heeft afgelegd of indien hij zich niet in een bij de wet voorzien uitzonderingsgeval bevindt.

» Niemand kan voorzitter zijn indien hij niet de leeftijd van volle zeven en twintig jaar heeft bereikt.

» De keizerlijke substituu-procureurs kunnen worden benoemd wanneer zij hun twee en twintigste jaar hebben bereikt en indien zij aan de andere vereiste voorwaarden voldoen. »

» Art. 65. — Niemand kan rechter of griffier bij een keizerlijk hof zijn indien hij niet de leeftijd van volle zeven en twintig jaar heeft bereikt en indien hij niet aan de bij het voorgaand artikel opgelegde voorwaarden voldoet.

» Niemand kan voorzitter of procureur-generaal zijn indien hij niet de leeftijd van volle dertig jaar heeft bereikt.

» De substituu-procureur-generaal kunnen worden benoemd wanneer zij hun vijf en twintigste jaar bereikt hebben. »

3. — Le 19 mai 1831, M. Barthélemy, Ministre de la Justice, présenta au Congrès un projet de décret relatif à l'organisation judiciaire. Ce projet (Documents du Congrès n° 157) ne modifiait en rien le mode de recrutement de la magistrature. Renvoyé à l'examen des sections, il ne fut pas rapporté et devint caduc.

4. — Le 24 mai 1831, ce même ministre présenta un projet de décret sur l'organisation de la Cour de Cassation (Documents du Congrès n° 167) (1) qui ne prévoyait, concernant le recrutement, que des conditions d'âge et de connaissances scientifiques.

Ce projet, comme le précédent, devint caduc.

5. — Le 19 septembre 1831, M. Raikem, Ministre de la Justice, déposa le projet de loi sur l'organisation judiciaire conformément au prescrit de l'article 139 de la Constitution. Les articles 93 à 96 avaient pour objet le recrutement de la magistrature (2).

(1) L'article 5 du projet disposait :

« Pour être conseiller, procureur général, avocat général ou greffier à la Cour de Cassation, il faut :

» 1° Être Belge de naissance, ou avoir obtenu des lettres de grande naturalisation ;

» 2° Être, depuis dix ans au moins, docteur ou licencié en droit.

» En outre, le président, les vice-président et le procureur général devront être âgés de 40 ans au moins ;

» Les conseillers, avocats généraux et greffiers devront avoir 30 ans accomplis ;

» Les commis-greffiers devront être docteurs ou licenciés en droit et âgés de 25 ans accomplis. »

(2) « Art. 93. Nul ne peut être suppléant dans une justice de paix s'il n'est âgé de vingt-cinq ans accomplis.

» Nul ne peut être juge de paix s'il n'est, en outre, docteur ou licencié en droit ou s'il n'a été suppléant pendant deux ans au moins.

» Art. 94. Nul ne peut être juge ou suppléant d'un tribunal de première instance ou procureur du Roi s'il n'est âgé de vingt-cinq ans accomplis, s'il n'est docteur ou licencié en droit, et s'il n'a ensuite suivi le barreau ou occupé des fonctions publiques pendant deux ans.

» Nul ne peut être président ou vice-président s'il n'a vingt-sept ans accomplis.

» Les substituts du procureur du Roi pourront être nommés à l'âge de vingt-deux ans accomplis s'ils réunissent les autres conditions requises. Le greffier devra être âgé de vingt-cinq ans.

» Art. 95. Nul ne peut être conseiller ou greffier dans une cour d'appel s'il n'a vingt-sept ans accomplis, s'il n'est docteur ou licencié en droit, et s'il n'a ensuite suivi le barreau ou occupé des fonctions publiques pendant cinq ans.

» Nul ne peut être président, vice-président ou procureur général s'il n'a trente ans accomplis.

» Les avocats généraux et les substituts du procureur général pourront être nommés à l'âge de vingt-cinq ans accomplis.

» Art. 96. Nul ne peut être président, vice-président, conseiller, procureur général ou greffier à la Cour de Cassation, s'il n'est âgé de trente ans accomplis, s'il n'est docteur ou licencié en droit et s'il n'a ensuite suivi le barreau ou exercé des fonctions publiques pendant sept ans.

» Il suffira que les avocats généraux soient âgés de vingt-sept ans accomplis et qu'ils aient suivi le barreau ou exercé des fonctions publiques pendant cinq ans. »

3. — Op 19 Mei 1831 diende de Heer Barthélemy, Minister van Justitie, bij het Congres een ontwerp van decreet in betreffende de rechterlijke inrichting. Dit ontwerp (Bescheiden van het Congres n° 157) bracht generlei wijziging in de wijze van aanwerving voor de magistratuur. Nadat het aan de afdelingen voor onderzoek teruggezonden werd, werd er geen verslag over uitgebracht, zodat het verviel.

4. — Op 24 Mei 1831, diende de even genoemde Minister een ontwerp van decreet in betreffende de inrichting van het Hof van verbreking. (Bescheiden van het Congres n° 167) (1) waarbij, wat de aanwerving betreft, enkel voorwaarden betreffende de leeftijd en de wetenschappelijke kennis waren voorzien.

Dit ontwerp, net als het vorige, verviel.

5. — Op 19 September 1831, diende de Heer Raikem, Minister van Justitie, het ontwerp van wet betreffende de rechterlijke inrichting in, ter voldoening aan het voorschrift van artikel 139 van de Grondwet. De artikelen 93 tot 96 handelden over de aanwerving voor de magistratuur (2).

(1) Artikel 5 van het ontwerp bepaalde :

« Om raadsheer, procureur-generaal, advocaat-generaal of griffier bij het Hof van verbreking te zijn, moet men :

» 1° Belg zijn van geboorte of de brieven van staatsnaturalisatie verkregen hebben ;

» 2° Sedert ten minste tien jaar doctor of licentiaat in de rechten zijn.

» Bovendien moeten de voorzitter, de ondervoorzitters en de procureur-generaal ten minste 40 jaar oud zijn ;

» De raadsheren, de advocaten-generaal en de griffiers moeten de leeftijd van ten volle 30 jaar bereikt hebben ;

» De griffiersklerken moeten doctor of licentiaat in de rechten zijn en de leeftijd van ten volle 25 jaar bereikt hebben. »

(2) « Art. 93. — Niemand kan plaatsvervanger in een vrederecht zijn indien hij niet de leeftijd van volle vijf en twintig jaar heeft bereikt.

» Niemand kan vrederechter zijn indien hij bovendien niet doctor of licentiaat in de rechten is of indien hij niet gedurende ten minste twee jaar plaatsvervanger is geweest. »

« Art. 94. — Niemand kan rechter of plaatsvervangend rechter in een rechtbank van eerste aanleg of procureur des Konings zijn indien hij niet de leeftijd van volle vijf en twintig jaar heeft bereikt, indien hij niet doctor of licentiaat in de rechten is en indien hij niet daarna aan de balie is geweest of een openbaar ambt heeft bekleed gedurende twee jaar.

» Niemand kan voorzitter of ondervoorzitter zijn indien hij niet de leeftijd van volle zeven en twintig jaar heeft bereikt.

» De substituut-procureurs des Konings kunnen op de leeftijd van volle twee en twintig jaar worden benoemd indien zij aan de overige vereiste voorwaarden voldoen. De griffier moet vijf en twintig jaar oud zijn. »

« Art. 95. — Niemand kan raadsheer of griffier bij een Hof van beroep zijn indien hij niet de leeftijd van volle zeven en twintig jaar heeft bereikt, indien hij niet doctor of licentiaat in de rechten is en indien hij daarna niet aan de balie is geweest of een openbaar ambt heeft bekleed gedurende vijf jaar.

» Niemand kan voorzitter, ondervoorzitter of procureur-generaal zijn indien hij niet de leeftijd van volle dertig jaar heeft bereikt.

» De advocaten-generaal en de substituut-procureurs-generaal kunnen worden benoemd op de leeftijd van volle vijf en twintig jaar. »

« Art. 96. — Niemand kan voorzitter, ondervoorzitter, raadsheer, procureur-generaal of griffier bij het Hof van Verbreking zijn indien hij niet de leeftijd van volle dertig jaar heeft bereikt, indien hij niet doctor of licentiaat in de rechten is en indien hij daarna niet aan de balie geweest is of een openbaar ambt heeft bekleed gedurende zeven jaar.

» Het zal voldoende zijn dat de advocaten-generaal de leeftijd van ten volle zeven en twintig jaar hebben bereikt en dat zij aan de balie geweest zijn of een openbaar ambt hebben bekleed gedurende vijf jaar. »

Les conditions requises restaient l'âge (22, 25, 27, 30 ans), le diplôme du doctorat ou de licence en droit, l'exercice du barreau (2 ans). A ce dernier pouvait être substitué l'exercice de fonctions publiques.

L'exposé des motifs (Documents parlementaires — Chambre des Représentants — Session 1831-1832, n° 10) comprenait les commentaires suivants des articles précités.

« On a cru convenable d'exiger certaines conditions qui donnent une garantie de la capacité des juges de paix. Le grade qu'ils doivent avoir ne s'acquiert que par l'étude des lois. La même condition ne pouvait être exigée des suppléants, dont les fonctions sont gratuites, et cependant il ne fallait pas leur fermer la voie. Ils peuvent avoir une capacité suffisante, quoi qu'ils n'aient pas pris des grades dans les écoles de droit; et l'on a cru que le gouvernement pourrait obtenir des preuves de leur capacité après deux années de leurs fonctions.

» ... Le projet exige des conditions qui ont pour but de s'assurer et de la capacité et de la maturité du jugement de ceux qui peuvent être appelés aux fonctions de l'ordre judiciaire... »

La Chambre des Représentants décida de soumettre le projet aux Cours et Tribunaux. Une commission spéciale examina les observations de la magistrature et M. Liedts. en son nom, déposa un rapport le 23 novembre 1831. (Documents Parlementaires — Chambre des Représentants — Session 1831-1832, n° 51).

Les autorités judiciaires estimaient que pour toutes les fonctions, le grade de docteur ou licencié en droit devait être exigé. Certains tribunaux critiquaient la condition facultative d'exercice de fonctions publiques en lieu et place de l'exercice du barreau.

La commission spéciale retint les observations relatives aux connaissances juridiques des juges de paix (diplôme), à l'âge des conseillers et à l'expérience judiciaire. Elle écarta l'exercice des fonctions publiques. (1)

(1) La Commission présenta le texte suivant :

« Art. 23. Outre les conditions exigées par la Constitution et les lois en vigueur pour l'admissibilité aux diverses fonctions judiciaires :

» 1re Nul ne peut être nommé juge de paix s'il n'est *docteur ou licencié en droit* ou s'il n'a accompli pendant cinq ans au moins, les fonctions de *suppléant*.

» 2° Nul ne peut être nommé conseiller à une Cour d'appel s'il n'est âgé de trente ans révolus.

» 3° Nul ne peut être conseiller à la Cour de Cassation ou procureur général près la même Cour s'il n'est âgé de quarante ans accomplis et s'il n'a pendant dix ans au moins, suivi le barreau ou exercé des fonctions judiciaires.

La même règle sera observée à l'égard des avocats généraux, sauf qu'il suffira qu'ils aient atteint l'âge de trente-cinq ans. »

De vereiste voorwaarden waren, zoals vroeger, een zekere leeftijd (22, 25, 27, 30 jaar), het diploma van doctor of licentiaat in de rechten bezitten, aan de balie zijn geweest (2 jaar). Laatste bedoelde vereiste kon vervangen worden door de uitoefening van een openbaar ambt.

In de memorie van toelichting (Parlementaire bescheiden — Kamer der Volksvertegenwoordigers — Zitting 1831-1832, n° 10) werden de hiervoren vermelde artikelen als volgt toegelicht :

« Men heeft het wenselijk geacht sommige voorwaarden op te leggen die waarborgen bieden omtrent de bekwaamheid van de vrederechters. De graad die zij moeten hebben wordt slechts door de studie der wetten verkregen. Een gelijke voorwaarde kon niet worden gevorderd van de plaatsvervangers, wier functies onbezoldigd zijn, en toch mocht hun de weg niet worden afgesneden. Zij kunnen voldoende bekwaamheid bezitten niettegenstaande zij in de rechtsscholen geen graden verkregen hadden; en men heeft geoordeeld dat de regering bewijzen van hun bekwaamheid zou kunnen verkrijgen nadat zij gedurende twee jaar hun functies hadden uitgeoefend.

» ... Het ontwerp eist voorwaarden die ten doel hebben zich te vergewissen én van de bekwaamheid én van het beoordelingsvermogen van hen die kunnen geroepen worden om ambten van de rechterlijke orde uit te oefenen... »

De Kamer der Volksvertegenwoordigers besloot er toe het ontwerp aan de Hoven en Rechtbanken voor te leggen. Een bijzondere commissie onderzocht de opmerkingen van de magistratuur en op 23 November 1831 diende de Heer Liedts uit haar naam een verslag in (Parlementaire bescheiden — Kamer der Volksvertegenwoordigers — Zitting 1831-1832, n° 51).

De rechterlijke overheden waren van oordeel dat de graad van doctor of van licentiaat in de rechten voor al de ambten moest worden geëist. De facultatieve voorwaarde, namelijk de uitoefening van openbare ambten in plaats van de uitoefening van het beroep van advocaat, werd door sommige rechtbanken gecritiseerd.

De bijzondere commissie sloot zich aan bij de opmerkingen omtrent de juridische kennis van de vrederechters (diploma), de leeftijd van de raadsheren en de rechterlijke ervaring. Zij beschikte afwijzend inzake de uitoefening van openbare ambten. (1)

(1) De Commissie stelde de volgende tekst voor :

« Art. 23. — Benevens de bij de Grondwet en de van kracht zijnde wetten vereiste voorwaarden om tot de verschillende rechterlijke ambten te kunnen worden toegelaten :

» 1°) Niemand kan tot vrederechter worden benoemd indien hij niet *doctor of licentiaat in de rechten* is of indien hij niet, gedurende ten minste vijf jaar de functies van *plaatsvervanger* heeft waargenomen;

» 2°) Niemand kan tot raadsheer in een Hof van Beroep worden benoemd indien hij niet de leeftijd van volle dertig jaar heeft bereikt.

» 3°) Niemand kan tot raadsheer in het Hof van Verbreking of tot procureur-generaal bij even genoemd Hof worden benoemd indien hij niet de leeftijd van volle veertig jaar heeft bereikt en indien hij niet gedurende ten minste tien jaar aan de balie is geweest of een rechterlijk ambt heeft bekleed.

» Dezelfde regel dient te worden nageleefd ten aanzien van de advocaten-generaal, behoudens dat het zal volstaan dat zij de leeftijd van vijf en dertig jaar bereikt hebben. »

Le projet fut examiné en sections et le 18 mai 1832, la section centrale déposa rapport. Des considérants de ce rapport il résulte que, vu l'urgence d'organisation des tribunaux, il n'était pas possible de revoir toute la matière de l'organisation judiciaire, aussi ne trouve-t-on, en ce qui concerne le recrutement qu'un seul article relatif à la Cour de Cassation (Documents Parlementaires — Chambre des Représentants — Session 1831-1832, n° 147). (1)

Au cours des débats devant la Chambre des Représentants, le 20 juin 1831, le Ministre de la Justice proposa un article 48 ainsi conçu :

« Nul ne peut être juge de paix ou suppléant s'il n'est âgé de **25 ans** accomplis. »

Au cours des débats devant le Sénat, un membre (M. Vilain XIII) manifesta son étonnement de l'omission de la faculté de substituer à l'exercice de la profession d'avocat, l'exercice du professorat.

Le Ministre lui répondit que « l'exclusion des professeurs de droit n'est que nominale, car tous les professeurs sont inscrits au tableau des avocats et en exercent les fonctions ».

Le 4 août 1832 les textes suivants furent sanctionnés et promulgués :

« Art. 5. — Pour être président, conseiller, procureur général ou avocat général, il faut être âgé de trente-cinq ans accomplis, **docteur ou licencié en droit** et avoir **suivi le barreau ou exercé des fonctions judiciaires** pendant dix ans ».

« Art. 48. — Nul ne peut être juge de paix ou suppléant, s'il n'est âgé de **vingt-cinq ans** accomplis. »

6. — Incidemment la loi du 15 juillet 1849 sur l'enseignement supérieur disposa en son article 65 : « Nul ne peut être nommé juge de paix, greffier ou commis greffier près la cour de cassation si, indépendamment des autres dispositions requises, il n'a obtenu le grade de **docteur en droit**. »

(1) Art. 5. Pour être président, conseiller ou procureur général il faut être âgé de trente-cinq ans accomplis, docteur ou licencié en droit et avoir suivi le barreau ou exercé des fonctions judiciaires pendant 10 ans.

Nul ne peut être nommé avocat général ou greffier s'il n'a 30 ans accomplis, s'il n'a obtenu le grade de docteur ou licencié en droit et suivi le barreau ou exercé des fonctions judiciaires pendant 5 ans.

Het ontwerp werd in de afdelingen onderzocht en op 18 Mei 1832 werd door de hoofdafdeling een verslag ter tafel gelegd. Uit de beschouwingen van bedoeld verslag blijkt dat, gelet op de noodzakelijkheid de rechtbanken onverwijld in te richten, het niet mogelijk was de ganse kwestie van de rechterlijke inrichting te herzien, zodat men dan ook, op het gebied van de aanwerving, slechts één enkel artikel betreffende het Hof van Verbreking aantreft (Parlementaire bescheiden — Kamer der Volksvertegenwoordigers — Zitting 1831-1832, n° 147) (1).

Bij de besprekingen op 20 Juni 1831 in de Kamer der Volksvertegenwoordigers, stelde de Minister van Justitie een artikel 48 voor, luidende als volgt :

« Niemand kan vrederechter of plaatsvervanger zijn indien hij niet de leeftijd van volle **25 jaar** heeft bereikt. »

In de loop van de besprekingen in de Senaat sprak een lid (de heer Vilain XIII) er zijn verwondering over uit dat het recht om de uitoefening van het beroep van advocaat te vervangen door de uitoefening van het professoraat onvermeld gelaten was.

De Minister antwoordde hem dat « de uitsluiting van de hoogleraars in de rechtswetenschap enkel nominaal is vermits al de hoogleraars op de tabel der advocaten zijn ingeschreven en het beroep van advocaat uitoefenen. »

Op 4 Augustus 1832 werden de volgende teksten goedgekeurd en afgekondigd :

« Art. 5. — Om voorzitter, raadsheer, procureur-generaal of advocaat-generaal te zijn, moet men de **leeftijd** van volle vijf en dertig jaar hebben bereikt, **doctor of licentiaat in de rechten zijn** en **aan de balie geweest zijn** of **een rechterlijk ambt hebben bekleed** gedurende tien jaar. »

» Art. 48. — Niemand kan vrederechter of plaatsvervanger zijn indien hij niet de leeftijd van volle vijf en **twintig jaar** heeft bereikt. »

6. — Er dient aangestipt dat de wet van 15 Juli 1849 op het hoger onderwijs bij haar artikel 65 bepaalde : « Niemand kan tot vrederechter, tot griffier of tot griffiersklerk bij het Hof van Verbreking worden benoemd indien, afgezien van de overige vereiste bepalingen, hij niet de graad van **doctor in de rechten** verkregen heeft. »

(1) Artikel 5. — Om voorzitter, raadsheer of procureur-generaal te zijn, moet men de leeftijd van volle vijf en dertig jaar hebben bereikt, doctor of licentiaat in de rechten zijn en aan de balie geweest zijn of een rechterlijk ambt hebben bekleed gedurende 10 jaar.

Niemand kan tot advocaat-generaal of tot griffier worden benoemd indien hij niet de leeftijd van volle 30 jaar heeft bereikt, indien hij niet de graad van doctor of licentiaat in de rechten verkregen heeft en aan de balie is geweest of een rechterlijk ambt heeft bekleed gedurende 5 jaar.

B. Le régime de la loi du 18 juin 1869.

1. — Le 22 janvier 1853, le Roi constatant la nécessité de reviser, refondre et compléter les dispositions législatives et réglementaires sur l'organisation judiciaire institua une commission dont le projet fut déposé le 23 avril 1856.

La matière du recrutement de la magistrature fit l'objet de deux articles :

« Art. 47. — Nul ne peut être juge de paix s'il n'est âgé de **25 ans accomplis** et s'il n'a obtenu le grade de **docteur en droit**. »

« Art. 72. — Nul ne peut être nommé juge ou juge suppléant ou substitut du Procureur du Roi, s'il n'est âgé de **25 ans accomplis**, s'il n'est **docteur ou licencié en droit** et s'il n'a exercé des **fonctions judiciaires** ou suivi le **barreau** pendant au moins deux ans. »

2. — Ce projet ne fut pas discuté, mais le Gouvernement réétudia l'ensemble et un nouveau projet fut déposé le 17 novembre 1864.

En ce qui concerne le recrutement, le nouveau projet ajoutait un âge minimum pour les nominations de juge de paix suppléant. (1)

Les débats s'ouvrirent en 1867. — Le rapport de la Commission de la Chambre note (document n° 90 du 19 février 1867, page 3) : « Ces dispositions qui maintiennent l'état actuel des choses n'ont provoqué, au sein de la Commission, aucune observation. »

Les premiers débats devant la Chambre des Représentants se rapportèrent à l'âge. Celui-ci avait été haussé de 22 à 25 ans pour les substituts du Procureur du Roi.

La Chambre le réduisit à 21 ans (Annales de la Chambre du 27 février 1867, page 553).

Le 4 décembre 1867, lors de l'examen des conditions de nomination des conseillers à la Cour, le député Dupont déposa un amendement tendant à assimiler à l'exercice des fonctions judiciaires ou du barreau, le professorat dans une université de l'Etat. Le Ministre de la Justice, ayant reçu des pétitions en ce sens des professeurs des uni-

B. Door de wet van 18 Juni 1869 ingevoerde regeling.

1. — Op 22 Januari 1853 stelde de Koning, op grond van de gebleken noodzakelijkheid de wets- en reglements-bepalingen betreffende de rechterlijke inrichting te herzien, om te werken en aan te vullen, een commissie in, en het door deze commissie uitgewerkte ontwerp werd op 23 April 1856 ingediend.

De kwestie van de aanwerving voor de magistratuur werd in twee artikelen behandeld :

« Art. 47. — Niemand kan vrederechter zijn indien hij niet de leeftijd van **volle 25 jaar** heeft bereikt en indien hij niet de graad van **doctor in de rechten** verkregen heeft.

» Art. 72. — Niemand kan tot rechter of tot plaatsvervangend rechter of tot substituut-procureur des Konings worden benoemd indien hij niet de leeftijd van volle vijf en twintig jaar heeft bereikt, indien hij niet **doctor of licentiaat in de rechten** is en indien hij niet een rechterlijk ambt heeft bekleed of aan de **balie** is geweest gedurende ten minste twee jaar. »

2. — Dit ontwerp werd niet besproken, maar het vraagstuk werd opnieuw in zijn geheel door de regering onder ogen genomen, en een nieuw ontwerp werd op 17 November 1864 ingediend.

Wat de aanwerving betreft, voorzag het nieuw ontwerp een minimumleeftijd voor de benoemingen tot plaatsvervangend vrederechter (1).

De besprekingen namen een aanvang in 1867. — Het verslag van de Kamercommissie vermeldt (bescheid n° 90 van 19 Februari 1867, bladz. 3) : « Deze bepalingen, waarbij de huidige staat van zaken behouden blijft, hebben geen enkele opmerking vanwege de commissie uitgelokt. »

De eerste besprekingen in de Kamer der Volksvertegenwoordigers gingen over de leeftijd. Deze was voor de substituut-procureurs des Konings van 22 tot 25 jaar opgevoerd geworden.

De Kamer bracht de leeftijd tot 21 jaar terug (Handelingen van de Kamer, dd. 27 Februari 1867, bladz. 553).

Op 4 December 1867, bij het onderzoek van de benoemingsvoorwaarden voor de raadsheren bij het Hof, diende Volksvertegenwoordiger Dupont een amendement in, dat er toe strekte het professoraat aan een Rijksuniversiteit gelijk te stellen met de uitoefening van een rechterlijk ambt of met de baliepraktijk. Daar de Minister van Jus-

(1) Art. 5. — Le juge de paix et ses suppléants sont nommés directement par le Roi.

Les juges suppléants sont, comme le juge de paix lui-même, nommés à vie; ils ne peuvent être nommés qu'à l'âge de 25 ans accomplis.

(1) Art. 5. — De vrederechter en zijn plaatsvervangers worden rechtstreeks door de Koning benoemd.

De plaatsvervangende rechters worden, evenals de vrederechter zelf, voor hun leven benoemd; z.j kunnen slechts worden benoemd wanneer zij de leeftijd van volle vijf en twintig jaar hebben bereikt.

versités de Gand et de Liège, se rallia à cet amendement (Annales de la Chambre du 4 décembre 1867, page 267) et le texte de l'article 17, actuellement en vigueur, fut voté (Annales de la Chambre du 18 décembre 1867, page 355).

Le Sénat s'y rallia sans discussion. (1)

Les textes sanctionnés et promulgués le 18 juin 1869 sont les suivants :

« Art. 3. — Nul ne peut être juge de paix s'il n'est âgé de 25 ans accomplis et s'il n'a obtenu le grade de docteur en droit. »

« Art. 4. — Les juges de paix et ses suppléants sont nommés par le Roi.

Les juges suppléants sont, comme le juge de paix lui-même, nommés à vie; ils ne peuvent être nommés qu'à l'âge de 25 ans accomplis. »

« Art. 17. — Nul ne peut être nommé juge ou juge suppléant ou procureur du Roi s'il n'est âgé de 25 ans accomplis, s'il n'est docteur en droit et s'il n'a exercé des fonctions judiciaires ou suivi le barreau ou enseigné le droit dans une université de l'Etat, pendant au moins deux ans.

(1) Relevons cependant les commentaires suivants du Rapport de la Commission de la Justice du Sénat (Document n° 50 du 12 mars 1869) :

« Art. 17. —

» L'âge fixé par cet article ne diffère pas de celui qui est exigé par les dispositions actuellement existantes; seulement l'article emploie pour le fixer des expressions identiques, tandis que l'art. 64 de la loi du 20 avril 1810 employait deux locutions différentes.

» L'enseignement du droit pendant deux années est rangé au nombre des conditions d'admissibilité, si cet enseignement a été donné dans une université de l'Etat.

» On s'est demandé pourquoi ce privilège accordé aux professeurs des universités de l'Etat, à l'exclusion des professeurs des universités libres?

» La raison de cette différence provient de la défense que prononce l'art. 12 de la loi sur l'enseignement supérieur du 27 septembre 1835. Cet article interdit aux professeurs des universités de l'Etat la faculté d'exercer d'autres professions sans l'autorisation du Gouvernement, d'où on a tiré la conséquence qu'on peut refuser de porter ces professeurs au tableau des avocats (ce qui a eu lieu à Liège). Ainsi les professeurs des universités de l'Etat sont dans l'impossibilité de remplir la condition d'avoir suivi le barreau, impossibilité qui n'existe pas pour les professeurs des universités libres.

» La disposition proposée ne crée donc pas un privilège; elle rétablit, au contraire, l'égalité. (Discours du Ministre de la Justice du 4 décembre 1867.) »

titie, vanwege professoren aan de universiteiten te Gent en te Luik verzoekschriften in die zin had ontvangen, sloot hij zich bij dit amendement aan (Handelingen van de Kamer dd. 4 December 1867, bladz. 267) en het thans geldende artikel 17 werd goedgekeurd (Handelingen van de Kamer, dd. 18 December 1867, bladz. 355).

De Senaat sloot er zich zonder bespreking bij aan. (1)

Op 18 Juni 1869 werden de volgende teksten goedgekeurd en afgekondigd :

« Art. 3. — Niemand kan vrederechter zijn indien hij niet de leeftijd van volle vijf en twintig jaar bereikt en de graad van doctor in de rechten verkregen heeft.

» Art. 4. — De vrederechters en hun plaatsvervangers worden door de Koning benoemd.

» De plaatsvervangende rechters worden, evenals de vrederechter zelf, voor hun leven benoemd; zij kunnen slechts benoemd worden wanneer zij de leeftijd van volle vijf en twintig jaar bereikt hebben.

» Art. 17. — Niemand kan tot rechter of tot plaatsvervangend rechter of tot procureur des Konings worden benoemd indien hij niet de leeftijd van volle vijf en twintig jaar heeft bereikt, indien hij niet doctor in de rechten is en indien hij niet een rechterlijk ambt heeft bekleed of aan de balie geweest is of aan een rijksuniversiteit onderwijs in de rechtswetenschap heeft gegeven gedurende ten minste twee jaar.

(1) Er moge hier evenwel gewezen worden op de navolgende toelichtingen van het Verslag van de Senaatscommissie voor Justitie (Bescheid n° 50 van 12 Maart 1869) :

« Art. 17. — Er bestaat geen verschil tussen de bij dit artikel bepaalde leeftijd en die welke bij de thans geldende bepalingen wordt vereist; alleen gebruikt het artikel, om de leeftijd vast te stellen, identische uitdrukkingen, terwijl art. 64 van de wet van 20 April 1810 twee verschillende termen gebruikte.

» Het onderwijs in de rechtswetenschap gedurende twee jaar wordt gerangschikt onder de voorwaarden van toelaatbaarheid, indien dat onderwijs aan een rijksuniversiteit gegeven werd.

» Men heeft zich afgevraagd waarom dit voorrecht aan de hoogleraren aan de Rijksuniversiteiten werd verleend, met uitsluiting van de hoogleraren aan de vrije universiteiten.

» De reden van dat verschil vloeit voort uit de bij artikel 12 der wet van 27 September 1835 op het hoger onderwijs voorziene verbodsbepaling. Dit artikel ontzegt aan de hoogleraren aan de Rijksuniversiteiten het recht enig ander beroep uit te oefenen zonder machtiging van de Regering, waaruit men afgeleid heeft dat men mag weigeren die professoren op de tabel van de advocaten in te schrijven (hetgeen zich te Luik heeft voorgedaan). Aldus bevinden de hoogleraren aan de Rijksuniversiteiten zich in de onmogelijkheid te voldoen aan een van de gestelde voorwaarden, nl. aan de balie te zijn geweest, terwijl die onmogelijkheid voor de hoogleraren aan de vrije universiteiten niet aanwezig is.

» De voorgestelde bepaling schept bijgevolg geen voorrecht, zij herstelt integendeel de gelijkheid (Rede van de Minister van Justitie, dd. 4 December 1867.) »

Nul ne peut être nommé substitut du procureur du Roi s'il n'est âgé de vingt et un ans accomplis, s'il n'est docteur en droit et s'il n'a exercé des fonctions judiciaires ou suivi le barreau ou enseigné le droit dans une université de l'Etat pendant au moins deux ans. »

3. — Un arrêté-loi (Arrêté royal n° 209) du 14 novembre 1935 modifie comme suit l'article 3 :

« Nul ne peut être nommé juge de paix ou juge suppléant de juge de paix s'il n'est âgé de vingt-cinq ans accomplis et s'il n'a obtenu le grade de docteur en droit. » (1)

4. — Une loi récente du 1er juin 1948 a porté l'âge minimum d'entrée dans la magistrature à 25 ans pour les substituts du procureur du Roi et à 30 ans pour les magistrats assis.

5. — Les conditions actuelles du recrutement sont donc les suivantes :

1° La nationalité belge (art. 6 de la Constitution);

2° L'âge requis : 25 ans pour les substituts;
30 ans pour les magistrats assis;

3° Le diplôme de docteur en droit;

4° Les aptitudes linguistiques (Loi du 15 juin 1935);

5° L'expérience du barreau, du professorat ou des fonctions judiciaires.

(1) Le Rapport au Roi, précédant l'arrêté, commentait comme suit la modification :

« L'article 2 (de l'A. L.) impose désormais comme condition à toute nomination aux fonctions de juge de paix suppléant, l'obligation pour le candidat d'être porteur du diplôme de docteur en droit.

» Cette condition se justifie d'elle-même.

» Les fonctions de juge de paix et celles de juge suppléant d'une justice de paix exigent des connaissances juridiques qui impliquent la possession de ce diplôme. Si, en 1869, pareille condition n'a pas été requise des juges suppléants, c'est, d'une part, parce que la compétence des juges de paix était loin d'être aussi étendue qu'elle l'est aujourd'hui. C'est, d'autre part, parce que le nombre des docteurs en droit était limité.

» La situation est actuellement tout à fait différente. Mais il faut cependant prévoir le cas où, dans un canton rural notamment, il serait difficile de trouver, pour remplir les fonctions de juge suppléant, un docteur en droit, résidant dans le canton. Aussi l'article 3 du projet (cet article 3 modifie l'article 211 de la loi du 18 juin 1869) a-t-il pour but de permettre au Roi d'autoriser les suppléants des justices de paix à résider hors du canton, mais cependant dans les limites de l'arrondissement judiciaire. »

» Niemand kan tot substituut-procureur des Konings benoemd worden indien hij niet de leeftijd van volle een en twintig jaar heeft bereikt, indien hij niet doctor in de rechten is en indien hij niet een rechterlijk ambt bekleed heeft of aan de balie geweest is of aan een rijks-universiteit onderwijs in de rechtswetenschap heeft gegeven gedurende ten minste twee jaar. »

3. — Een besluitwet (Koninklijk besluit n° 209) van 14 November 1935 wijzigd artikel 3 als volgt :

« Niemand kan tot vrederechter of tot plaatsvervangend rechter bij het vrederecht worden benoemd indien hij niet de leeftijd van volle vijf en twintig jaar bereikt en de graad van doctor in de rechten verkregen heeft. » (1)

4. — Een recente wet, namelijk die van 1 Juni 1948, heeft de minimumleeftijd voor de indiensttreding bij de magistratuur op 25 jaar gebracht voor de substituut-procureurs des Konings en op 30 jaar voor de zittende magistratuur.

5. — De tegenwoordige voorwaarden betreffende de aanwerving zijn dus de volgende :

1° De Belgische nationaliteit (art. 6 van de Grondwet);

2° De vereiste leeftijd : 25 jaar voor de substituten;
30 jaar voor de zittende magistratuur;

3° Het diploma van doctor in de rechten;

4° de geschiktheid inzake taalkennis (Wet van 15 Juni 1935);

5° Ervaring verkregen door de praktijk van de balie, van het professoraat of van een rechterlijk ambt.

(1) In het aan het besluit voorafgaande verslag aan de Koning werd de wijziging als volgt toegelicht :

« Artikel 2 (van de besluitwet) bepaalt dat, voortaan, de candidaat tot het ambt van plaatsvervangend vrederechter houder moet zijn van het diploma van doctor in de rechten.

» De gegrondheid van d'e voorwaarde wijst zich zelf uit.

» Het ambt van vrederechter en dat van plaatsvervangend rechter bij een vrederecht vergen een juridische kennis die het bezit van dat diploma insluit. Indien, in 1869, die voorwaarde van de plaatsvervangende rechters niet werd gevegd, dan gebeurde zulks, aan den eenen kant, omdat de bevoegdheid van de vrederechter op verre na niet zo uitgebreid was als thans en, aan den anderen kant, omdat het aantal van de doctors in de rechten beperkt was.

» Thans is de toestand gansch anders.

» Toch dient het geval voorzien dat, inzonderheid in een plattelandskanton, een doctor in de rechten die in het kanton verblijft bezwaarlijk zou kunnen worden gevonden om het ambt van plaatsvervangend rechter waar te nemen.

» Artikel 3 van het ontwerp (dit artikel 3 wijzigd artikel 211 der wet van 18 Juni 1869) heeft dan ook ten doel de Koning er toe te machtigen aan de plaatsvervangende vrederechters machtiging te verlenen om buiten het kanton, doch evenwel binnen de grenzen van het rechterlijk arrondissement, te verblijven. »

C. Les projets de réforme partielle de la loi du 18 juin 1869.

Un projet de loi relatif à la nomination des anciens magistrats coloniaux dans la magistrature de la métropole a été voté le 6 juillet 1932 par le Sénat (Document n° 290 de la Chambre des représentants). Il est pendant devant la Chambre.

Ce projet modifie comme suit l'article 17 de la loi du 18 juin 1869 :

« Nul ne peut être nommé juge ou juge suppléant ou procureur du Roi, s'il n'est âgé de vingt-cinq ans accomplis, s'il n'est docteur en droit et si, en Belgique ou dans la Colonie, il n'a exercé des fonctions judiciaires ou suivi le barreau ou enseigné le droit dans une université de l'Etat pendant au moins deux ans.

» Nul ne peut être nommé substitut du Procureur du Roi, s'il n'est âgé de vingt et un ans accomplis, s'il n'est docteur en droit et si, en Belgique ou dans la Colonie, il n'a exercé des fonctions judiciaires ou suivi le barreau, ou enseigné le droit dans une université de l'Etat pendant au moins deux ans. »

D. L'examen de capacité professionnelle.

1° Sous l'influence des réformes judiciaires françaises (1876), M. le Ministre de la Justice LEJEUNE fit mettre à l'étude, en 1892, l'organisation d'un examen de capacité professionnelle préalable à toute nomination dans la magistrature.

Mais ce n'est qu'en 1897 que M. Jules LEJEUNE (qui avait entretemps, en 1894, été remplacé par M. Begerem au Ministère de la Justice) saisit le Parlement de la réforme.

Sa proposition de loi (Document n° 5 du 9 novembre 1897) était ainsi libellée :

« Au titre II de la loi de 1869 est ajouté, comme chapitre préliminaire, le texte suivant :

» DE L'ADMISSIBILITE AUX FONCTIONS JUDICIAIRES.

» Art. 136bis. — Sans préjudice aux conditions spécifiées au titre premier, nul ne pourra désormais être admis dans la magistrature effective des Cours, des tribunaux de 1ère instance, des justices de paix, s'il n'a subi avec succès l'épreuve écrite et l'épreuve orale d'un examen de capacité professionnelle dont l'organisation et le programme seront réglés par arrêté royal.

C. Ontwerpen met het oog op een gedeeltelijke hervorming van de wet van 18 Juni 1869.

Een ontwerp van wet betreffende de benoeming van de gewezen koloniale magistraten in de magistratuur van het Moederland, werd op 6 Juli 1932 goedgekeurd door de Senaat (Bescheid n° 290 van de Kamer der Volksvertegenwoordigers). Het is bij de Kamer aanhangig.

Het ontwerp wijzigt als volgt artikel 17 der wet van 18 Juni 1869 :

« Art. 17. — Niemand kan tot rechter, plaatsvervangend rechter of procureur des Konings benoemd worden, zo hij niet ten volle vijf en twintig jaar oud is, zo hij geen doctor in de rechten is en zo hij, in België of in de Kolonie, geen rechterlijke bedieningen uitgeoefend, of de balie gevolgd of gedurende ten minste twee jaar de rechten onderwezen heeft in een Staatsuniversiteit.

» Niemand kan tot substituut van de procureur des Konings benoemd worden, zo hij niet ten volle een en twintig jaar oud is, zo hij geen doctor in de rechten is en zo hij, in België of in de Kolonie, geen rechterlijke bedieningen uitgeoefend, of de balie gevolgd of, gedurende ten minste twee jaar, de rechten onderwezen heeft in een Staatsuniversiteit. »

D. Examen over de beroepsbekwaamheid.

1°. — Onder invloed van de Franse rechterlijke hervormingen (1876), deed de heer Minister van Justitie LEJEUNE, in 1892, de inrichting ter studie leggen van een examen over de beroepsbekwaamheid dat vóór elke benoeming in de magistratuur zou afgenomen worden.

Maar het was eerst in 1897 dat de heer Jules LEJEUNE (die inmiddels in 1894, door de heer Begerem aan het Ministerie van Justitie vervangen werd) de hervorming bij het parlement aanhangig maakte.

Zijn wetsvoorstel (Bescheid n° 5 van 9 November 1897) luidde als volgt :

Aan titel II der wet van 1869 wordt als voorafgaand hoofdstuk, de volgende tekst toegevoegd :

« TOELAATBAARHEID TOT DE RECHTERLIJKE AMBTEN.

» Art. 136bis. — Onverminderd de in titel één nader bepaalde voorwaarden, zal niemand voortaan tot de werkelijke magistratuur van de Hoven, de rechtbanken van eerste aanleg, de vrederechten kunnen worden toegelaten, indien hij niet met goed gevolg de schriftelijke proef en de mondelinge proef heeft afgelegd van een examen over de beroepsbekwaamheid, waarvan de inrichting en het programma bij koninklijk besluit zullen worden geregeld.

» Le jury, pour cet examen, sera composé de cinq membres nommés par le Roi et sera présidé par un membre de la Cour de Cassation. Il siégera dans le courant du mois de janvier de chaque année.

» Le jury classera par ordre de mérite, à chacune de ses sessions, les récipiendaires auxquels il décernera le certificat de capacité.

» Sont dispensés de l'examen, les avocats qui ont été appelés à faire partie du Conseil de discipline de leur ordre » (1).

Le 23 mars 1898, M. Picard déposa le rapport de la Commission de la Justice du Sénat se ralliant à la proposition (Document n° 49 du Sénat 1897-1898) (2).

Une dissolution des Chambres rendit la proposition caduque.

2°. — Périodiquement la question fut remise à l'ordre du jour soit des Chambres, soit des assemblées des barreaux. Relevons au cours des débats, auxquels donna lieu le budget du Ministère de la Justice de 1912 (25-26 avril 1912), la déclaration suivante de M. Braun au Sénat : « Je ne

(1) A la séance publique du Sénat du 16 décembre 1897, M. Lejeune développa comme suit sa proposition (Annales, page 8) :

« Je mets au premier rang l'innovation qui consiste à placer au seuil de la magistrature, comme une barrière destinée à n'y laisser entrer que ceux qui en sont dignes, un examen de capacité professionnelle. Je juge inutile de justifier ici, au nom des intérêts confiés au Pouvoir Judiciaire, l'importance capitale que j'attache à cette innovation. Je constate, seulement, combien il est devenu urgent d'empêcher de pénétrer dans notre magistrature les individus, ignorants et dénués d'aptitudes intellectuelles, nonobstant le diplôme dont on les a nantis, qui forment la cohue, de jour en jour plus grande, des quémandeurs d'emplois publics. »

(2) Le rapporteur s'exprimait en ces termes :

« L'idée d'un examen professionnel imposé aux candidats à la magistrature a été fortement préconisée en ces derniers temps, spécialement sous la forme d'un concours...

» Cette réforme paraît non seulement très utile pour mieux assurer la capacité des magistrats qui, chez nous, a été fréquemment mise en doute du moins pour certaines personnalités, mais aussi pour garantir le Gouvernement contre les efforts funestes de la brigade, des recommandations et des sollicitations. Il n'est point de ministre qui n'ait déploré la nécessité où il s'est trouvé souvent de décider du choix moins par le mérite que par les protections et les nécessités politiques.

» En soi donc la mesure paraît excellente, notamment, pour la détermination des matières du programme de l'examen. Ce point est réservé par le projet à un arrêté royal, de telle sorte qu'il s'agit beaucoup plus, actuellement, d'une déclaration de principe que d'une mesure à appliquer immédiatement.

» Le projet dispense de l'examen les avocats qui ont fait partie du Conseil de discipline de leur ordre. Un membre de la Commission a critiqué cette disposition; mieux vaudrait, d'après lui, une règle unique. »

» De examencommissie voor bedoeld examen zal bestaan uit vijf leden door de Koning benoemd en zal worden voorgezeten door een lid van het Hof van Verbreking. Zij zal in de loop van de maand Januari van elk jaar zetelen.

» De examencommissie zal, naar de volgorde van verdienste, op elk van haar zittingen, de examinandi rangschikken aan wie zij het attest van bekwaamheid zal uitreiken.

» Zijn vrijgesteld van het examen, de advocaten die geroepen werden om deel uit te maken van de tuchtraad van hun orde. » (1)

Op 23 Maart 1898 werd door de heer Picard het verslag van de Senaatscommissie voor Justitie ter tafel gelegd, waarbij deze commissie zich bij het voorstel aansloot (Bescheid van de Senaat, n° 49, 1897-1898) (2).

Ten gevolge van de ontbinding der Kamers is het voorstel vervallen.

2°. — De kwestie werd periodisch opnieuw op de agenda gebracht, hetzij van de Kamers, hetzij van de vergaderingen der balies. Er moge hier gewezen worden op de volgende verklaring welke door de heer Braun in de Senaat werd afgelegd, bij de besprekingen waartoe de

(1) In de openbare vergadering van de Senaat op 16 December 1897, lichtte de heer Lejeune zijn voorstel als volgt toe (Handelingen, bladz. 8) :

« Ik meen in de eerste plaats de nieuwigheid te moeten naar voren brengen welke er in bestaat op de drempel van de magistratuur een slagboom aan te brengen, welke zou dienen om er enkel degenen die zulks waardig zijn toe te laten; ik bedoel een examen over de beroepsbekwaamheid. Ik acht het overbodig hier, uit naam van de aan de rechterlijke macht toevertrouwde belangen, de overwegende belangrijkheid te verantwoorden, die ik aan deze nieuwigheid hecht. Ik stel enkel vast hoe dringend nodig het geworden is de toegang tot onze magistratuur te ontzeggen aan degenen die noch verstandelijke ontwikkeling noch geestesgaven bezitten, spijs het diploma dat hun werd uitgereikt, en die er slechts op uit zijn een openbare betrekking te bemachtigen. »

(2) De verslaggever drukte zich als volgt uit :

« Het voornemen de kandidaten tot de magistratuur een beroepsexamen te doen afleggen werd in de laatste tijden ten zeerste aangeprezen, inzonderheid in de vorm van een vergelijkend examen...

» De hervorming blijkt niet alleen zeer nuttig om de bekwaamheid van de magistraten, welke bekwaamheid hier te lande dikwijls in twijfel getrokken werd, beter te verzekeren, ten minste ten opzichte de verderfelijke pogingen die aangewend worden om door kuiperijen, aanbevelingen en sollicitaties, de bevoegde insanties te beïnvloeden. Er s geen enkel minister die niet betreurd heeft dat hij er dikwijls toe genoodzaakt was over de keuze te beslissen niet zo zeer op grond van de verdiensten dan uit aanmerking van de politieke protecties en noodzakelijkheden.

» De maatregel op zich zelf blijkt dan ook uitstekend te zijn, onder meer voor het vaststellen van de vakken van het examenprogramma. In het ontwerp wordt voorzien dat dit punt door een koninklijk besluit zal geregeld worden, zodat het thans veel meer een beginselverklaring geldt dan een onmiddellijk toe te passen maatregel.

» Van het examen worden door het ontwerp vrijgesteld de advocaten die deel hebben uitgemaakt van de tuchtraad van hun orde. Een lid van de Commissie heeft deze bepaling gecritiseerd; volgens hem zou een enige regel verkieslijker zijn. »

veux pas dire que les places seraient mises rigoureusement au concours, c'est impraticable, parce qu'en dehors des conditions de capacité, il en est d'autres : conditions de caractère, d'honorabilité, d'indépendance, de position, auxquelles un candidat doit satisfaire quand il aspire à l'honneur d'être admis dans la magistrature.

Mais il serait dressé une liste d'admissibles, offrant à la suite d'épreuves, de stage et d'enquêtes spéciales ou à raison de leurs capacités professionnelles éprouvées et démontrées dans d'autres fonctions, des garanties qui ne résultent pas à suffisance du diplôme universitaire de docteur en droit. »

3°. — En 1936, le Gouvernement prit la décision de résoudre le problème du recrutement de la magistrature en organisant un examen professionnel.

Le « Moniteur » du 24 octobre 1936 publia un arrêté royal du 20 du même mois disposant :

« Les candidats aux fonctions de juge de paix effectif, de juge effectif aux tribunaux de première instance, de substitut du Procureur du Roi près ces tribunaux, de substitut de l'auditeur militaire, de référendaire ou de référendaire adjoint près les tribunaux de commerce, sont soumis à un examen professionnel, qui ne devra pas être antérieur de plus de cinq ans à la nomination, quitte au candidat, passé ce délai, à se présenter à une nouvelle épreuve. » (Art. 1er.)

Ces dispositions n'étaient pas applicables aux magistrats effectifs et aux anciens magistrats effectifs (art. 10) (1).

Les milieux de la magistrature, du barreau et le Parlement s'émurent, estimant l'arrêté royal illégal si pas inconstitutionnel.

(1) Dans un « Rapport au Roi » précédant l'arrêté du 20 octobre 1936, le Ministre de la Justice, M. Fr. Bovesse, commentait comme suit celui-ci :

« Dans le choix des magistrats de l'ordre judiciaire interviennent des considérations diverses concernant les unes, les aptitudes professionnelles, les autres, les garanties d'ordre moral qu'ils présentent. Le projet d'arrêté a pour objet de permettre de déceler l'existence des premières. Il institue dans ce but un examen pratique. Les candidats qui l'auront réussi seront seuls aptes à être nommés aux fonctions énumérées à l'article 1er, réserve faite des exceptions prévues à l'article 10. Il paraît toutefois opportun de préciser qu'ils n'auront, de ce fait, aucun droit acquis à une nomination, le gouvernement devant, d'autre part, s'assurer de ce que les autres garanties requises se rencontrent chez le candidat et continuer à prendre à ce sujet l'avis des autorités judiciaires. » (*Moniteur belge*, 1936, page 6842.)

begroting van het Ministerie van Justitie over 1912 aanleiding gaf (25, 26 April 1912) : « Ik wil niet zeggen dat voor de plaatsen volstrekt een vergelijkend examen zou worden geveerd, hetgeen ondoenlijk is, omdat, buiten de voorwaarde betreffende de bekwaamheid, er ook andere zijn : voorwaarden betreffende het karakter, de achtbaarheid, de onafhankelijkheid, de stand, waaraan een kandidaat moet voldoen wanneer hij de eer nastreeft tot de magistratuur te worden toegelaten. Er zou echter een lijst worden opgemaakt van toelaatbare personen, die ingevolge proeven, stage en bijzondere onderzoekingen of wegens hun op de proef gestelde en bewezen beroepsbekwaamheden in andere functies, waarborgen bieden, die uit het universitair diploma van doctor in de rechten niet voldoende kunnen worden opgemaakt. »

3°. — In 1936 besloot de regering er toe het vraagstuk van de aanwerving voor de magistratuur op te lossen door het inrichten van een beroepsexamen.

Het Staatsblad van 4 October 1936 maakte een koninklijk besluit van 20 van dezelfde maand bekend, waarbij werd bepaald :

« De kandidaten tot de ambten van werkend vrederechter, van werkend rechter in de rechtbanken van eersten aanleg, van substituut-procureur des Konings bij die rechtbanken, van substituut-krijgsauditeur, van referendaris of van adjunct-referendaris bij de rechtbanken van koophandel, zijn onderworpen aan een beroepsexamen dat niet mag dagtekenen van meer dan vijf jaar vóór de benoeming, behoudens het recht van den kandidaat om, na het verstrijken van dien termijn, zich voor een nieuw examen aan te melden. » (art. 1).

Deze bepalingen waren niet van toepassing op de werkende magistraten en de gewezen werkende magistraten (art. 10) (1).

Dit besluit verwekte beroering onder de leden van de magistratuur, de balie en het Parlement omdat zij van oordeel waren dat het onwettelijk, ja zelfs ongrondwettelijk was.

(1) In een aan het besluit van 20 October 1936 voorafgaand « Verslag aan de Koning » lichtte de Minister van Justitie, de heer Bovesse, genoemd besluit toe als volgt :

« Bij de keuze van de magistraten der rechterlijke macht komen overwegingen van diversen aard in aanmerking : de eerste betreffende de geschiktheid voor het beroep, de andere de waarborgen van moreel aard van de kandidaten. Het ontwerp van besluit heeft ten doel het mogelijk te maken de aanwezigheid van eerstbedoelde geschiktheid vast te stellen. Te dien einde stelt het een praktisch examen in. Alleen de kandidaten die er in geslaagd zijn, zullen bevoegd zijn om tot de in het eerste artikel opgesomde ambten benoemd te worden, onder voorbehoud van de bij artikel 10 voorziene uitzonderingen. Het blijkt echter gepast nader te bepalen dat zij door dit feit geen recht op een benoeming hebben verworven, daar de Regering anderzijds de verzekering moet hebben dat de kandidaat ook aan de andere vereischte waarborgen voldoet en te dien einde het advies van de rechterlijke overheden moet kunnen inwinnen. » (*Belgisch Staatsblad*, 1936, bladz. 6842.)

La Commission de la Justice du Sénat manifesta le 4 novembre 1936 sa désapprobation.

Le 10 novembre 1936, le Ministre fut interpellé.

Les principaux griefs étaient les suivants :

- 1° Illégalité : l'arrêté royal modifie la loi d'organisation judiciaire.
- 2° Injustice : Méconnaissance de la capacité des juges suppléants et des professeurs d'université. Humiliation du barreau qui participe à l'exercice de la justice par les avocats assumés.

Le Ministre répondit :

« L'arrêté royal est légal, utile et imparfait.

« ... La loi n'a d'autre portée que de restreindre la liberté du choix du Roi, en précisant les conditions qu'aux yeux du législateur tout candidat doit réunir. Il faut logiquement conclure que le Roi demeure libre soit de se contenter des conditions que le législateur a préconisées, soit d'exiger des conditions supplémentaires. » (Annales Chambre des Représentants, page 35.)

Le Ministre annonça la suspension de la première session d'examen et la remise sur le métier de l'arrêté litigieux, spécialement au point de vue des dispenses d'examen, de la composition du jury et du programme de l'examen.

Il répéta au Sénat le 19 novembre 1936 :

« Parmi ceux qui remplissent les conditions légales, le Roi se dicte à lui-même des règles pour fixer son choix. » (Annales, Sénat, page 73.)

L'arrêté royal ne fut ni abrogé ni modifié, mais reste inappliqué à ce jour.

* * *

Le Centre d'Etudes pour la Réforme de l'Etat, étudiant la question à la veille de la guerre, estima qu'il serait utile que la loi imposât au Ministre de ne procéder à aucune présentation au Roi sans avoir au préalable « recueilli l'avis des autorités qui paraissent pouvoir être utilement consultées à cet égard ». (La réforme de l'Etat 1937, page 454.)

Op 4 November 1936 onthield de Senaatscommissie van Justitie haar goedkeuring.

Op 10 November 1936, werd de Minister geïnterpelleerd.

De voornaamste grieven waren de volgende :

- 1° Onwettelijkheid : het koninklijk besluit wijzigt de wet op de rechterlijke inrichting.
- 2° Onrechtvaardigheid : Miskenning van de geschiktheid van de plaatsvervangende rechters en de hoogleraars. Vernedering van de balie die aan de uitoefening van de rechtsbedeling deel heeft door bemiddeling van de bijgeroepen advocaten.

De Minister antwoordde :

« Het koninklijk besluit is wettelijk, nuttig en onvolmaakt.

« ... De wet strekt er enkel toe de vrijheid van keuze van de Koning te beperken, door de voorwaarden, die ieder candidaat in de ogen van de wetgever moet verenigen, nader te omschrijven. Logischerwijze moet men besluiten dat het de Koning nog steeds vrij staat ofwel met de door de wetgever voorgestelde voorwaarden genoegen te nemen ofwel aanvullende voorwaarden te eisen. » (Handelingen — Kamer der Volksvertegenwoordigers, bladz. 35.)

De Minister kondigde aan dat de eerste examenzitting zou geschorst worden en dat het omstreden besluit weder onder handen zou genomen worden inzonderheid in verband met de vrijstellingen van het examen, de samenstelling van de jury en het programma van het examen.

Op 19 November 1936 herhaalde hij in de Senaat :

« Betreffende diegenen die aan de wettelijke voorwaarden voldoen, schrijft de Koning zich zelf regelen voor om zijn keus te vestigen. » (Handelingen, Senaat, blaz. 73.)

Het koninklijk besluit werd noch opgeheven noch gewijzigd, maar blijft totnogtoe buiten toepassing.

* * *

Ten tijde dat het Studiecentrum voor de hervorming van de Staat, kort vóór het uitbreken van de oorlog, de kwestie bestudeerde, was het van oordeel dat het nuttig zou zijn dat de wet aan de Minister van Justitie de verplichting zou opleggen om tot geen enkele voordracht aan de Koning over te gaan, zonder vooraf het advies te hebben ingewonnen van de overheden welke in dat opzicht op nuttige wijze schijnen geraadpleegd te kunnen worden. (De Hervorming van de Staat 1937, bladz. 499.)

En vertu d'une coutume administrative déjà ancienne les chefs de corps auprès desquels le candidat magistrat a pratiqué le droit et les futurs supérieurs hiérarchiques sont consultés avant toute nomination.

E. Le stage.

Les nombreuses nominations de magistrats effectuées au cours des trois dernières années ont rappelé une fois de plus la nécessité de résoudre le problème du recrutement de la magistrature.

Dans les milieux judiciaires, il semble que le système du noviciat judiciaire ou du stage rencontre de plus en plus l'approbation des personnalités qualifiées pour émettre un avis.

Un tableau de législation comparée est annexé au présent exposé des motifs, aux fins de permettre au législateur d'avoir une vue d'ensemble. Il peut en être déduit que chaque nation a un mode de recrutement propre correspondant à ses traditions et son esprit, mais que la plupart des pays se sont ralliés au régime du stage.

1° L'âge, le diplôme de docteur en droit, l'exercice du barreau ou du professorat permettent de présumer une certaine expérience, toutefois ces conditions ne permettent pas de s'assurer qu'un candidat magistrat est « apte » à exercer des fonctions judiciaires ni même de décider s'il convient de le nommer au siège ou au parquet.

C'est l'exercice même de la fonction et le contact avec le candidat magistrat qui seuls permettent d'émettre une appréciation fondée.

La nécessité d'une solide formation sociale et professionnelle est évidente pour un futur magistrat. Le stage la lui donnera.

2° Le stage doit s'effectuer auprès des tribunaux, soit auprès des parquets, soit un certain temps auprès du siège, et un certain temps auprès de l'Office du ministère public. Il consiste dans l'étude des dossiers, l'assistance aux actes et opérations judiciaires et aux audiences, la rédaction de projets de réquisitoires, d'avis, de jugements.

Le stagiaire fait périodiquement rapport à une Commission composée de magistrats et d'avocats, Commission qui le suivra, dirigera et appréciera tous ses travaux.

Krachtens een reeds oud administratief gebruik, worden de korpsoversten, bij dewelke de candidaat-magistraat het recht beoefend heeft, en de toekomstige hiërarchische meerderen vóór elke benoeming geraadpleegd.

E. De stage.

De veelvuldige benoemingen van magistraten, die tijdens de laatste drie jaren werden gedaan, hebben eens te meer de noodzakelijkheid uitgewezen om aan het vraagstuk van de aanwerving voor de magistratuur een oplossing te geven.

Naar blijkt draagt het systeem van het rechterlijk noviciat of de stage, in de rechterlijke milieu's, meer en meer de goedkeuring weg van de personen die er toe bevoegd zijn een advies uit te brengen.

Bij deze memorie van toelichting is een tabel van vergelijkende wetgeving gevoegd, opdat de wetgever een algemeen overzicht zou kunnen hebben. Daaruit kan worden opgemaakt dat elk land zijn eigen wijze van aanwerving heeft, in overeenstemming met zijn tradities en geest, maar dat de meeste landen zich bij het stelsel van de stage hebben aangesloten.

1° De leeftijd, het diploma van doctor in de rechten, de uitoefening van het beroep van advocaat of van het ambt van hoogleraar doen een zekere ervaring veronderstellen, hoewel die voorwaarden niet toelaten zich er van te vergewissen dat een candidaat-magistraat « geschikt » is om een rechterlijk ambt waar te nemen, noch zelfs te beslissen of het past hem bij de zetel dan wel bij het parket te benoemen.

Alleen de werkelijke uitoefening van het ambt en het contact met de candidaat-magistraat zullen toelaten een gegronde beoordeling te geven.

Het spreekt van zelf dat een degelijke sociale en beroepsopleiding noodzakelijk zijn voor een toekomstig magistraat. Dergelijke opleiding zal hem door de stage worden verstrekt.

2° De stage moet worden gedaan, ofwel bij de rechtbanken, ofwel bij de parketten, ofwel gedurende een zekere tijd bij de zetel, en gedurende een zekere tijd bij de dienst van het Openbaar Ministerie. Zij bestaat er in, de dossiers te bestuderen, te helpen bij de gerechtelijke akten en verrichtingen en op de terechtzittingen, de ontwerpen van vorderingen, adviezen, vonnissen op te maken.

De stagedoener moet op gezette tijden verslag uitbrengen aan een commissie bestaande uit magistraten en advocaten; deze commissie zal hem in 't oog houden, en al zijn werkzaamheden leiden en beoordelen.

3) Le stage n'étant pas rémunéré et n'emportant aucun droit à une nomination sera organisé de façon telle que les obligations du stagiaire ne soient pas de nature à l'empêcher de disposer du temps nécessaire à l'exercice normal de sa profession.

II. — Le projet de loi.

Le projet de loi que le Gouvernement a l'honneur de soumettre aux délibérations du Parlement reprend et complète les dispositions en vigueur relatives au recrutement de la magistrature.

Il a paru inutile de rappeler les dispositions constitutionnelles relatives à la nationalité du candidat magistrat et les dispositions légales en matière linguistique.

1) L'âge.

La condition d'âge varie suivant les fonctions. Le magistrat du siège doit avoir une formation sociale et professionnelle plus poussée que le magistrat du parquet et l'âge permet de présumer une plus grande expérience.

A cet égard, le projet reprend les dispositions de la loi du 1er juin 1948.

Il faut être âgé de 30 ans accomplis pour être nommé juge de paix, juge de paix suppléant, juge ou juge suppléant au tribunal de première instance, référendaire, référendaire adjoint, référendaire adjoint suppléant au tribunal de commerce.

Il faut être âgé de 25 ans accomplis pour être nommé substitut du procureur du Roi.

2) Les connaissances scientifiques.

En principe, le diplôme de docteur en droit reste exigé.

Toutefois, en vue de permettre le choix de juges de paix suppléants dans les justices de paix dont le ressort comprend un nombre restreint d'habitants, un candidat, ayant obtenu le grade de licencié en notariat, peut exceptionnellement être nommé.

Il va sans dire que le Gouvernement tiendra compte des diplômes complémentaires dont les candidats sont titulaires et notamment le diplôme de licence en criminologie.

3) La pratique du droit.

Ainsi qu'il a été annoncé dans le rapport de la Commission de la Justice du Sénat chargée d'examiner le projet

3°) Daar de stage niet bezoldigd wordt en geen enkel recht op benoeming medebrengt, zal zij derwijze worden ingericht dat de verplichtingen van de stagiair hem niet zullen beletten over de nodige tijd te beschikken voor de normale uitoefening van zijn beroep.

II. — Het ontwerp van wet.

In het ontwerp van wet, dat de Regering de eer heeft aan het Parlement ter behandeling over te leggen, worden de thans geldende bepalingen betreffende de aanwerving voor de magistratuur overgenomen en aangevuld.

Het is overbodig gebleken te herinneren aan de grondwettelijke bepalingen betreffende de nationaliteit van de candidaat-magistraat en de wettelijke bepalingen betreffende het gebruik der talen.

1) Leeftijd.

De voorwaarde betreffende de leeftijd verschilt naar gelang van de functies. De magistraat van de zetel moet een meer doorgedreven sociale en beroepsopleiding bezitten dan de magistraat van het parket en de leeftijd laat toe meer ondervinding te veronderstellen.

Te dien opzichte neemt het ontwerp de bepalingen van de wet van 1 Juni 1948 over.

Men moet de leeftijd van volle 30 jaar bereikt hebben om te kunnen benoemd worden tot vrederechter, plaatsvervangend vrederechter, rechter of plaatsvervangend rechter bij de rechtbank van eerste aanleg, referendaris, adjunct-referendaris, plaatsvervangend adjunct-referendaris bij de rechtbank van koophandel.

Men moet de leeftijd van volle 25 jaar bereikt hebben om te kunnen benoemd worden tot substituut-procureur des Konings.

2) Wetenschappelijke kennis.

In principe, blijft het diploma van doctor in de rechten vereist.

Ten einde echter de keuze van plaatsvervangende vrederechters mogelijk te maken in de vrederechten waarvan het rechtsgebied een gering aantal inwoners telt, kan een candidaat, die de graad van licentiaat in het notariaat heeft, bij uitzondering worden benoemd.

Het spreekt vanzelf dat de regering rekening zal houden met de bijkomende diploma's die de titularissen bezitten, onder meer met het diploma van licentiaat in de criminologie.

3) De rechtspraktijk.

Zoals werd aangekondigd in het verslag van de Senaatscommissie van Justitie, belast met het onderzoek van

de loi relatif à l'âge minimum des magistrats (Doc. 242 du 18 mars 1948), le Gouvernement, répondant aux suggestions manifestées tant dans les milieux judiciaires que parlementaires, a estimé devoir « rendre plus sévères les conditions de la pratique du droit ».

La durée de l'expérience des fonctions judiciaires, du barreau, du professorat est portée à trois ans.

L'exercice du professorat dans les universités libres et dans les « facultés assimilées » (art. 23 de la loi du 21 mai 1929 sur la collation des grades académiques) est assimilé à l'exercice du professorat dans les universités de l'Etat.

D'autre part, il apparaît incontestable que l'exercice de fonctions à l'Auditorat du Conseil d'Etat (substituts de l'auditeur général et membres du bureau de coordination du Conseil d'Etat) ou à l'Administration de la Législation au Ministère de la Justice, constitue aussi une excellente formation qui peut être mise en parallèle avec les précédentes.

4) Le stage.

a) La réforme essentielle présentée dans le projet est l'institution d'un stage judiciaire, non rémunéré, d'une durée d'un an.

Ce stage s'accomplit près les tribunaux et leurs parquets, sous la direction d'une **Commission du stage** établie au siège de chaque tribunal.

Il consiste dans l'initiation à toutes les fonctions du siège ou du parquet.

b) L'organisation du stage est de la **compétence du Roi**; le projet en détermine les principes.

1° Le stagiaire effectue des études doctrinales, examine des dossiers d'affaires, tant civiles que pénales, pendantes devant toutes les juridictions du ressort (tribunal de première instance, tribunal de commerce, justice de paix), élabore des projets de réquisitoires, avis, jugements, suit ces mêmes affaires à l'audience et rédige périodiquement un rapport sur son activité.

Le projet autorise les chefs de corps (Présidents des tribunaux, Procureurs du Roi) à communiquer les dossiers au stagiaire. Ce dernier est évidemment astreint au secret professionnel.

Le stage n'étant pas rémunéré, il apparaît nécessaire de fixer une limite aux prestations imposées au candidat

het wetsontwerp betreffende de minimumleeftijd van de magistraten (Bescheid n° 242 van 18 Maart 1948), heeft de Regering, in verband met de voorstellen, welke zowel in de rechterlijke als in de parlementaire milieu's in overweging werden gegeven, geoordeeld « strengere eisen in zake de rechtspraktijk » te moeten stellen.

De duur van de in rechterlijke ambten, de balie, het professoraat opgedane ervaring wordt op drie jaar gebracht.

De uitoefening van het professoraat aan de vrije universiteiten en aan de daarmee « gelijkgestelde faculteiten » (art. 23 der wet van 21 Mei 1929 op het toekennen der academische graden) wordt gelijkgesteld met de uitoefening van het professoraat aan de Rijksuniversiteiten.

Bovendien blijkt het onbetwistbaar dat de uitoefening van functies bij het Auditoraat van de Raad van State (substituut-auditeurs-generaal en leden van het bureau voor samenordering van de Raad van State) of bij het bestuur van de wetgeving bij het Ministerie van Justitie, ook een uitstekende opleiding uitmaakt, welke met de hiervoren vermelde vormen van scholing kan worden vergeleken.

4) Stage.

a) De essentiële hervorming, welke in het voorstel wordt ingevoerd is de instelling van een onbezoldigde rechterlijke stage gedurende één jaar.

Deze stage geschiedt bij de rechtbanken en de parketten van de rechtbanken onder de leiding van een **Stage-commissie**, bij de zetel van elke rechtbank opgericht.

Zij bestaat in de inwijding in al de functies van de zetel of van het parket.

b) De inrichting van de stage behoort tot de **bevoegdheid van de Koning**; de beginselen er van worden door het ontwerp bepaald :

1° De stagedoener doet leerstellige studies, hij onderzoekt dossiers betreffende én burgerlijke én strafrechtelijke zaken, die bij al de rechtscolleges van het rechtsgebied aanhangig zijn (rechtbank van eerste aanleg, rechtbank van koophandel, vredegerecht), maakt ontwerpen van vorderingen, adviezen, vonnissen op, slaat die zelfde zaken ter terechtzitting gade en maakt periodisch een verslag op over zijn bedrijvigheid.

Het ontwerp machtigt de korpsoversten (Voorzitters van de rechtbanken, Procureurs des Konings) aan de stagedoener inzage te geven van de dossiers. Het spreekt van zelf dat de stagedoener er toe gehouden is het beroepsgeheim in acht te nemen.

Daar de stage niet bezoldigd wordt, komt het noodzakelijk voor de aan de candidaat-magistraat opgelegde prestaties te begrenzen.

magistrat. Le stage n'emportant aucun droit à une nomination, le stagiaire doit être à même de continuer l'exercice de sa profession (avocat, professeur, fonctionnaire, notaire, etc.).

2° Le stage s'accomplit sous la direction d'une commission établie au siège de chaque tribunal.

Cette commission est composée de membres de l'Ordre judiciaire du siège et du parquet, et du barreau, en contact constant avec le stagiaire et à même de l'apprécier: le Président du Tribunal, le Procureur du Roi et le Bâtonnier. A défaut de celui-ci, dans les tribunaux ne comprenant pas de Conseil de l'Ordre des avocats, un avocat, inscrit depuis plus de vingt ans au tableau de l'Ordre, est désigné par le Ministre de la Justice.

La commission se réunit chaque fois qu'elle le juge utile et au moins une fois par mois. Elle donne les directives et instructions, fixe les prestations des stagiaires et examine leurs travaux et rapports. A la fin du stage, la commission établit un rapport sur l'activité et les aptitudes du candidat, déterminant notamment s'il convient mieux au siège qu'au parquet, à la magistrature cantonale, consulaire ou de première instance.

Cet avis motivé est soumis à l'appréciation du Premier Président de la Cour d'appel et du Procureur Général et transmis par eux au Ministre de la Justice.

3° Le nombre des stagiaires est fixé au quart du nombre des magistrats en fonction. En augmentant, cette proportion on rendrait le stage peu efficace et il serait plus difficile aux commissions de suivre les travaux des futurs magistrats.

4° La désignation des stagiaires est de la compétence du Ministre de la Justice, en raison même de la compétence du Pouvoir Exécutif en matière de nomination de magistrats: le stage ayant pour objet d'éclairer le Roi sur les aptitudes des candidats, il est normal que la désignation des stagiaires reste de la compétence de l'Exécutif.

5° Le projet détermine les conditions d'admission au stage. Ce sont certaines des conditions de nomination tels le doctorat en droit et la pratique du droit, mais la durée de cette dernière a forcément été diminuée, pour ne pas retarder la nomination d'éléments de valeur.

6° En vue de permettre un complément d'initiation aux fonctions judiciaires, le Ministre de la Justice peut autoriser la prolongation de la durée du stage.

Daar de stage generlei recht op benoeming medebrengt, moet de stagedoener in de gelegenheid zijn, zijn beroep (advocaat, hoogleraar, ambtenaar, notaris, enz.) te blijven uitoefenen.

2°) De stage geschiedt onder de leiding van een bij de zetel van elke rechtbank opgerichte commissie.

Deze commissie bestaat uit leden van de rechterlijke orde van de zetel en het parket en van de balie, die met de stagedoener voortdurend in contact staan en bij machte zijn hem te beoordelen: de voorzitter van de rechtbank, de Procureur des Konings en de Stafhouder. Bij ontstentenis van laatstbedoelde, in de rechtbanken waar geen Raad van de orde der advocaten bestaat, wordt een advocaat, die sedert meer dan twintig jaar op de tabel van de advocaten is ingeschreven, door de Minister van Justitie aangeduid.

De commissie vergadert telkens als zij het nodig acht en ten minste eens per maand. Zij geeft de richtlijnen en instructies, omschrijft de prestaties van de stagedoeners en onderzoekt hun werk en verslagen. Bij het einde van de stage maakt de commissie een verslag op over de bedrijvigheid en de geschiktheid van de candidaat, waarbij onder meer vastgesteld wordt of hij eerder geschikt is voor de ezel dan wel voor het parket, de kantonale magistratuur, de rechtbanken van koophandel of de rechtbanken van eerste aanleg. Dit gemotiveerd advies wordt aan de eerste-voorzitter van het Hof van beroep en de procureur-generaal ter beoordeling overgelegd en door hen aan de Minister van Justitie overgemaakt.

3°) Het getal der stagedoeners is vastgesteld op één vierde van het getal der in functie zijnde magistraten. Door deze verhouding te verhogen zou men de stage weinig doeltreffend maken en zou het voor de commissies moeilijker zijn, de werkzaamheden van de toekomstige magistraten gade te slaan.

4°) De aanduiding van de stagedoeners behoort tot de bevoegdheid van de Minister van Justitie en zulks op grond van de bevoegdheid van de Uitvoerende Macht in zake benoeming van magistraten. Daar de stage ten doel heeft de Koning omtrent de geschiktheid van de kandidaten voor te lichten, is het normaal dat de aanduiding van de stagedoeners tot de bevoegdheid van de Uitvoerende Macht blijve behoren.

5°) Het ontwerp bepaalt de voorwaarden van toelating tot de stage. Het zijn sommige van de benoemingsvoorwaarden, zoals het doctoraat in de rechten en de rechtspraktijk, maar de duur van laatstbedoelde voorwaarde werd noodzakelijk verkort ten einde de benoeming van uitstekende krachten niet te vertragen.

6°) Om de inwijding in de rechterlijke functies te volmaken, kan de Minister van Justitie toestaan dat de duur van de stage wordt verlengd.

En raison du caractère spécial de certaines affaires, qui ne se présentent que dans certains tribunaux, il peut être indiqué que le futur magistrat puisse compléter son stage auprès d'un tribunal situé hors du ressort de la commission.

C'est ainsi par exemple qu'il peut être utile que le stagiaire, après avoir accompli une année de stage dans le ressort du tribunal de Furnes puisse parachever sa formation par un stage d'une durée maximum de 6 mois au Tribunal de 1re instance de Gand.

7° S'il s'avère qu'un candidat ne possède pas les qualités requises, la commission peut émettre un avis défavorable à la continuation du stage et le Ministre de la Justice peut y mettre fin à tout moment.

8° Sont dispensés du stage, les candidats ayant exercé des fonctions judiciaires ou pratiqué le droit durant dix années.

Le stage n'est pas requis pour les nominations de juges suppléants ni pour les nominations de magistrats militaires, en raison des difficultés du choix et de l'urgence qui s'attache aux nominations dans les juridictions militaires.

* * *

Le projet n'impose pas la consultation des autorités judiciaires avant les nominations.

A cet égard, le Gouvernement n'a nullement l'intention de supprimer les usages en vigueur. Il continuera à consulter les chefs des corps auprès desquels le candidat a pratiqué le droit et les futurs supérieurs hiérarchiques du candidat, toutefois le nombre d'avis à recueillir et les délais de réponse ne peuvent constituer une entrave à l'exercice du droit de nomination du Roi, par exemple en raison de la maladie d'un chef de corps désireux de donner personnellement un avis.

* * *

L'article 2 du projet abroge les articles 3, 17 et le premier alinéa de l'article 65 de la loi du 18 juin 1869 sur l'organisation judiciaire.

L'article 1er de la présente loi ne reprend pas la fonction du Procureur du Roi insérée à l'article 17 de la loi du 18 juin 1869.

Il importe de remarquer que l'article 152 de la loi du 18 juin 1869 sur l'organisation judiciaire dispose :

« Les fonctions du ministère public sont exercées par un substitut du procureur général près la Cour d'appel du ressort, lequel porte le titre de procureur du Roi. »

Les conditions de nomination d'un Procureur du Roi sont donc celles d'un substitut du Procureur Général près la Cour d'appel.

Le Ministre de la Justice,
P. STRUYE.

Wegens de speciale aard van sommige zaken, die slechts in sommige rechtbanken voorkomen, kan het wenselijk zijn aan de toekomstige magistraat toe te laten zijn stage uit te doen bij een buiten het gebied van de commissie gevestigde rechtbank. Aldus kan het b.v. nuttig zijn dat de stagedoener, nadat hij in het rechtsgebied van de rechtbank te Veurne één jaar stage gedaan heeft, zijn opleiding kunne voleindigen door een stage van ten hoogste zes maanden bij de rechtbank van eerste aanleg te Gent.

7°) Indien het blijkt dat een kandidaat niet de vereiste hoedanigheden bezit, kan de commissie omtrent de voortzetting van de stage een ongunstig advies uitbrengen en kan de Minister van Justitie er ten allen tijde een einde aan maken.

8°) Zijn van de stage vrijgesteld, de kandidaten die een rechterlijk ambt hebben bekleed of de rechtswetenschap beoefend hebben gedurende tien jaar.

De stage wordt niet geëist voor de benoemingen van plaatsvervangende rechters noch voor de benoemingen van militaire magistraten, op grond van de moeilijkheden bij de keuze en de spoedeisende aard van de benoemingen bij de militaire rechtscolleges.

* * *

Het ontwerp legt de verplichting niet op de rechterlijke overheden vóór de benoemingen te raadplegen.

Te dien opzichte is de regering geenszins voornemens van de thans bestaande gebruiken af te zien. Zij zal, zoals tevoren, de oversten raadplegen van het korps waarbij de kandidaat het recht beoefend heeft alsmede de toekomstige hiërarchische meerderen van de kandidaat; toch mag het getal van de in te winnen adviezen of het uitblijven van een antwoord aan 's Konings recht van benoeming niet in de weg staan, b.v. wegens ziekte van een korps-overste die mocht wensen persoonlijk zijn advies te geven.

* * *

Door artikel 2 van het ontwerp worden de artikelen 3, 17 en de eerste alinea van artikel 65 der wet van 18 Juni 1869 op de rechterlijke inrichting opgeheven.

De functie van Procureur des Konings, in artikel 17 der wet van 18 Juni 1869 vermeld, wordt in artikel 1 van deze wet niet overgenomen.

Er dient te worden opgemerkt dat artikel 152 der wet van 18 Juni 1869 op de rechterlijke inrichting bepaalt :

« Het ambt van het openbaar ministerie bij de rechtbank van eersten aanleg wordt uitgeoefend door een substituit-procureur-generaal bij het Hof van beroep van het rechtsgebied, die den titel voert van procureur des Konings. »

Bijgevolg zijn de voorwaarden tot benoeming van een procureur des Konings dezelfde als die van een substituit-procureur-generaal bij het Hof van beroep.

De Minister van Justitie,
P. STRUYE.

CHARLES, PRINCE DE BELGIQUE,
REGENT DU ROYAUME,

A tous, présents et à venir, SALUT.

Sur la proposition du Ministre de la Justice,

NOUS AVONS ARRETE ET ARRETONS :

Le Ministre de la Justice est chargé de présenter, en Notre Nom, aux Chambres Législatives, le projet de loi dont la teneur suit :

Article premier.

Un chapitre IIIbis, rédigé comme suit, est inséré dans la loi d'organisation judiciaire du 18 juin 1869 :

CHAPITRE IIIbis.

Dispositions communes aux chapitres I, II et III.

Article 66bis. — « Nul ne peut être nommé juge ou juge suppléant au tribunal de première instance, juge de paix ou juge de paix suppléant, substitut du Procureur du Roi, référendaire, référendaire adjoint ou référendaire adjoint suppléant d'un Tribunal de Commerce, s'il ne remplit les conditions suivantes :

1° avoir obtenu conformément aux lois sur la collation des grades académiques, le grade de docteur en droit.

Toutefois, le candidat ayant obtenu le grade de licencié en notariat peut être nommé juge de paix suppléant dans une justice de paix dont le ressort comprend moins de 15.000 habitants.

2° être âgé de trente ans accomplis, pour être nommé juge de paix, juge de paix suppléant, juge ou juge suppléant du tribunal de première instance, référendaire, référendaire adjoint, référendaire adjoint suppléant au tribunal de commerce; être âgé de vingt-cinq ans accomplis, pour être nommé substitut du procureur du Roi.

3° avoir pendant trois ans au moins, soit exercé des fonctions judiciaires, soit suivi le barreau, soit exercé les fonctions de notaire, soit enseigné le droit dans une université belge ou une faculté assimilée, soit exercé des fonctions de substitut ou membre du bureau de coordination du Conseil d'Etat, soit exercé des fonctions à l'Administration de la Législation au Ministère de la Justice.

4° avoir accompli un stage d'un an conformément aux dispositions de l'article 66ter.

KAREL, PRINS VAN BELGIE,
REGENT VAN HET KONINKRIJK,

Aan allen, tegenwoordigen en toekomstenden, HEIL.

Op de voordracht van de Minister van Justitie,

WIJ HEBBEN BESLOTEN EN WIJ BESLUITEN :

De Minister van Justitie is gelast, in Onze Naam, bij de Wetgevende Kamers, het ontwerp van wet in te dienen, waarvan de tekst volgt :

Eerste Artikel.

Een hoofdstuk IIIbis, waarvan de tekst hieronder volgt, wordt in de wet van 18 Juni 1869 op de rechterlijke inrichting ingevoegd :

HOOFDSTUK IIIbis.

Bepalingen aan de hoofdstukken I, II en III gemeen.

Artikel 66bis. — « Niemand kan tot rechter of plaatsvervangend rechter in de rechtbank van eerste aanleg, tot vrederechter of plaatsvervangend vrederechter, tot substituu-procureur des Konings, tot referendaris, adjunct-referendaris of plaatsvervangend adjunct-referendaris bij een rechtbank van koophandel worden benoemd, indien hij niet aan de volgende voorwaarden voldoet :

1° overeenkomstig de wetten op het toekennen van de academische graden, de graad van doctor in de rechten verkregen hebben.

Nochtans kan de candidaat, die de graad van licentiaat in het notariaat verkregen heeft, tot plaatsvervangend vrederechter worden benoemd in een vredegerecht waarvan het rechtsgebied minder dan 15.000 inwoners telt.

2° de leeftijd van volle dertig jaar hebben bereikt om tot vrederechter, plaatsvervangend vrederechter, rechter of plaatsvervangend rechter in de rechtbank van eerste aanleg, referendaris, adjunct-referendaris, plaatsvervangend adjunct-referendaris bij de rechtbank van koophandel te worden benoemd; de leeftijd van volle vijf en twintig jaar hebben bereikt om tot substituu-procureur des Konings te worden benoemd.

3° gedurende ten minste drie jaar, of een rechterlijk ambt bekleed hebben, of aan de balie zijn geweest, of het ambt van notaris uitgeoefend hebben, of aan een Belgische universiteit of een daarmede gelijkgestelde faculteit onderwijs in de rechtswetenschap gegeven hebben, of het ambt van substituu of lid van het bureau voor samenordering van de Raad van State hebben bekleed of functies bij het Bestuur van de Wetgeving aan het Ministerie van Justitie hebben uitgeoefend.

4° overeenkomstig de bepalingen van artikel 66ter, een stage van één jaar hebben gedaan.

La condition de stage n'est pas requise pour être nommé juge suppléant.

Les candidats ayant durant dix ans soit suivi le barreau, soit enseigné dans une université belge ou une faculté assimilée, soit exercé des fonctions de substitut ou membre du bureau de coordination du Conseil d'Etat, soit exercé des fonctions à l'Administration de la Législation au Ministère de la Justice ou de conseiller juridique dans un autre département ministériel, sont dispensés du stage.

Sont également dispensés du stage les candidats ayant exercé des fonctions judiciaires. »

Article 66ter.

« § 1. — Il est institué un stage judiciaire non rémunéré d'une durée d'un an.

§ 2. — Le stage s'accomplit près les tribunaux et leurs parquets, sous la direction d'une Commission du stage établie au siège de chaque tribunal.

§ 3. — 1° Le stage consiste dans l'initiation à toutes les fonctions du siège ou du parquet.

2° Le stagiaire pourra être autorisé par le chef du corps près lequel il effectue son stage à recevoir communication de certains dossiers. Il lui est, en ce cas, interdit de révéler les faits dont il aurait eu connaissance par cette communication.

3° Le stagiaire ne pourra être astreint à des études, travaux ou assistance à des audiences dont la durée serait de nature à rendre difficile l'exercice normal de sa profession.

§ 4. — 1° Le nombre de stagiaires est fixé au quart du nombre de magistrats en fonction.

2° Le stagiaire est désigné par le Ministre de la Justice.

3° Pour être admis au stage, il faut être Belge, docteur en droit, avoir, pendant deux ans, suivi avec application le barreau, soit enseigné le droit dans une université belge ou une faculté assimilée, soit exercé des fonctions de substitut ou membre du bureau de coordination au Conseil d'Etat, soit exercé des fonctions dans l'Administration de la Législation au Ministère de la Justice.

§ 5. — 1° La Commission du stage est composée du Président du Tribunal, du Procureur du Roi, du Bâtonnier de l'Ordre des Avocats ou, à son défaut, d'un avocat ins-

De voorwaarde betreffende de stage wordt niet vereist om tot plaatsvervangend rechter te worden benoemd.

De kandidaten die, gedurende tien jaar, of aan de balie zijn geweest, of aan een Belgische universiteit of een daarmee gelijkgestelde faculteit onderwijs hebben gegeven, of het ambt van substituuat of van lid van het bureau voor samenordening van de Raad van State hebben bekleed, of functies bij het Bestuur van de Wetgeving aan het Ministerie van Justitie of het ambt van rechtskundig adviseur in een ander ministerieel departement hebben uitgeoefend, zijn van de stage vrijgesteld.

Zijn eveneens van de stage vrijgesteld de kandidaten die een rechterlijk ambt hebben bekleed. »

Artikel 66ter.

§ 1. — Er wordt rechterlijke stage ingericht, die onbezoldigd is en één jaar duurt.

§ 2. — De stage wordt gedaan bij de rechtbanken en de parketten van deze rechtbanken onder de leiding van een Stagecommissie die bij zetel van elke rechtbank is ingericht.

§ 3. — 1° De stage bestaat uit de inwijding in al de functies van de zetel of van het parket.

2° De stagedoener kan door de overste van het korps waarbij hij zijn stage doet er toe gemachtigd worden inzage te nemen van sommige dossiers. In dat geval is het hem verboden de feiten, waarvan hij door die mededeling kennis zou hebben gekregen, aan de dag te brengen.

3° De stagedoener kan niet worden verplicht tot studies, werkzaamheden of bijwoning van terechtzittingen, waarvan de duur de normale uitoefening van zijn beroep zou kunnen bemoeilijken.

§ 4. — 1° Het getal der stagedoeners wordt bepaald op één vierde van het getal der in functie zijnde magistraten.

2° De stagedoener wordt door de Minister van Justitie aangewezen.

3° Om tot de stage te worden toegelaten, moet men Belg zijn, doctor in de rechten, gedurende twee jaar met stiptheid de baliepraktijk hebben beoefend, of aan een Belgische universiteit of een daarmee gelijkgestelde faculteit onderwijs in de rechtswetenschap hebben gegeven, of het ambt van substituuat of van lid van het bureau voor samenordening van de Raad van State hebben bekleed of functies bij het Bestuur van de Wetgeving aan het Ministerie van Justitie hebben uitgeoefend.

§ 5. — 1° De Stagecommissie bestaat uit de voorzitter van de rechtbank, de procureur des Konings, de stafhouder van de orde der advocaten of, bij ontstentenis van

(18 a)

N° 449

1947 – 1948

Mode de nomination
Wijze van benoemingen

Cfr. 35 mm.
1 plan

crit depuis plus de 20 ans au tableau de l'Ordre, désigné par le Ministre de la Justice.

Ils ont comme suppléants, les magistrats ou avocats qui les suppléent légalement dans l'exercice de leurs fonctions. L'avocat désigné par le Ministre de la Justice aura comme suppléant un autre membre du même barreau désigné par le Ministre.

2° La Commission du stage se réunit au moins une fois par mois pour fixer les travaux des stagiaires et recevoir leurs rapports.

3° A la fin du stage, la Commission émet un avis motivé sur les aptitudes et l'activité du stagiaire. Cet avis est soumis à l'appréciation du premier président de la Cour d'Appel et du procureur général et transmis par eux au Ministre de la Justice.

4° Le Ministre de la Justice pourra se faire communiquer les rapports, les études et les projets de jugements, réquisitoires, décisions, dépêches, etc., élaborés par le stagiaire.

§ 6. — Le Ministre de la Justice pourra, sur avis de la Commission du stage, soit mettre fin au stage, soit prolonger exceptionnellement sa durée d'un an. »

Article 2.

Les articles 3, 17 et le premier alinéa de l'article 65 de la loi du 18 juin 1869 sur l'organisation judiciaire sont abrogés.

Article 3.

Les dispositions de la présente loi ne sont pas applicables aux magistrats civils et militaires effectifs et suppléants de l'ordre judiciaire nommés avant son entrée en vigueur.

Article 4.

La présente loi entrera en vigueur le 15 septembre 1949.

Donné à Bruxelles, le 28 juin 1948.

CHARLES

Par le Régent :

Le Ministre de la Justice,

P. STRUYE.

laatstbedoelde, een door de Minister van Justitie aan te wijzen advocaat die sedert meer dan 20 jaar op de tabel van de orde is ingeschreven.

Zij hebben als plaatsvervangers, de magistraten of advocaten die hen bij de uitoefening van hun ambt wettelijk vervangen. De door de Minister van Justitie aangewezen advocaat zal een ander lid van dezelfde balie, door de Minister aangewezen, als plaatsvervanger hebben.

2° De Stagecommissie vergadert ten minste eens per maand om de werkzaamheden van de stagedoeners vast te stellen en hun verslagen te ontvangen.

3° Bij het einde van de stage brengt de Commissie een gemotiveerd advies uit over de geschiktheid en de bedrijvigheid van de stagedoener. Dit advies wordt aan de eerste-voorzitter van het Hof van beroep en aan de procureur-generaal ter beoordeling overgelegd en door hen aan de Minister van Justitie overgemaakt.

4° De Minister van Justitie kan zich inzage doen geven van de verslagen, de studies en de ontwerpen van vonnissen, vorderingen, beslissingen, ambtsbrieven, enz., die door de stagedoener werden opgemaakt.

§ 6. — De Minister van Justitie kan, op het advies van de Stagecommissie, aan de stage een einde maken of wel, bij uitzondering, de duur er van met één jaar verlengen. »

Artikel 2.

De artikelen 3 en 17 en de eerste alinea van artikel 65 der wet van 18 Juni 1869 betreffende de rechterlijke inrichting zijn opgeheven.

Artikel 3.

De bepalingen van deze wet zijn niet van toepassing op de vóór de inwerkingtreding er van benoemde werkende en plaatsvervangende burgerlijke en militaire magistraten van de rechterlijke orde.

Artikel 4.

Deze wet treedt in werking op 15 September 1949.

Gegeven te Brussel, de 28^e Juni 1948.

KAREL.

Vanwege de Regent :

De Minister van Justitie,

P. STRUYE.